

ואלה המשפטים אשר תשים לפניך. וברשי: ואלה מוסף על הראשונים (וי"ו מוסף על ענין ראשון), מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני.

משפטים הם החוקים המסדרים את היחסים שבין אדם לחברו. ויחסים אלה מסודרים על ידי חוקים קבועים גם אצל אומות העולם התרבותיות, אלא ההבדל שבינינו לביןם הוא באות קטנה אחת, באות וי"ו, בו"ו מוסף על ענין ראשון, כלומר: אצלנו אף המשפטים שבין אדם לחברו הם מסיני, צו השם, ואצלם הם חוקים נימוסיים והסכמיים. לשם תיקון העולם הסכימו בני אדם שאין החברה האנושית יכולה לזהתקיים מבלי חוקים המגדירים היחסים שביניהם. וההבדל עצום: שום חוקים אנושיים אינם עומדים בפני היצר. ביום מסה ומבחן בטלים ומבוטלים כל החוקים וכל הגדרים והאדם מוצא לו כל מיני תירוצים ואמתלאות לעקוף או לבטל לגמרי את החוקים. נהרי נחלי דם נשפכים ברציחות פרטיות ובמלחמות כלליות בכל התקופות והדורות עד הנה ועד בכלל, למרות ש"לא תרצח" הוא צו מוסרי שהכל מודים בו. ולפיכך אצלנו אין הדינים שבין אדם לחברו מצד המוסריות בלבד, אלא בעיקר מצד שהם דיני התורה, מצוות השם. זהו הנותן להם כח יציב, קבוע ואיתן. הוא שכתוב בתהלים: "אשרי תמימי־דרך ההלכים בתורת ד'... אף לא־פעלו עולה (כלומר: אפילו מה שאינם עושים עול בין אדם לחברו, הרי זה מפני ש) בדרךיו הלכו (מפני כי) אתה צויתך פקדיך לשמר מאד... אז לא־אבוש בהביטי אל־כל־מצותיך". כשם שהתורה היא נצחית, "חיי עולם", אף משפטי התורה הם נצחיים. "משפטי־ד' אמת צדקו יחדיו". והוא שאמר משה ליתרו: "כִּי־יָהִי לָהֶם דָּבָר בָּא אֵלַי וְשִׁפְטֵי בֵּין אִישׁ וּבֵין רֵעֵהוּ וְהוֹדַעְתִּי אֶת־דִּקְוֵי הָאֱלֹקִים וְאֶת־תּוֹרַתְךָ". אף בשיפוט בין איש לרעהו אני מודיע את חוקי האלקים ואת תורותיו. ולפיכך אחרי עשרת הדברות שקיבלו ישראל בסיני מפי הגבורה, נאמר להם: "ואלה המשפטים... מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני", שיקבלו

פסוק ופסוק

לחוקים

1) חוקים
אנושיים

2) חוקים
אלהיים

1 פרק א **א משה** קבל תורה מסיני. אומר אני לפי שמסכת זו חסרה מוספת על פי מלוא ממלות התורה כשאר מסכתות שבמשנה. אלא כולה מוסרים ומדות. וחכמי אומות העולם ג"כ חזרו ספרים כמו שזכו מלכס בזרכי המוסר כילד יתנהג האדם טע חזירו. לפיכך החסיל התנא במסכת זו. משה קבל חוקים מסיני נומר לך שהמדות והמוסרים שזכו המסכת לא זכו לחוסר חכמי המשנה מלכס אלא אף אלו נאמרו בסיני: מסיני.

3) חוקים
אלהיים

ורצע אדניו את אנו במרצע (כ"א ו')

1 ברש"י הובא דברי המכילתא מה ראה און להרצע מכל שאר אברים אמר ר"י בן זכאי און ששמעה על הר סיני לא תגנב והלך וגנב תרצע, עכ"ל. ורבו הדקדוקים דשוב קשה (1) למה דוקא האון הלא לא חטא באון כשהלך לגנוב ולמה נענש דוקא באון ולא בידים (2) וכן קשה דלמה לא נרצע תיכף כשנמכר ואנו מחכים דוקא לאחר שש כשיאמר אהבתי וכו'. והנה 6 מצאנו עוד בפרשתנו בחשיבות האון במה שנאמר ויאמר כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע (כ"ד, ז') והפליגו חז"ל מאד במדרגת בני"י בנעשה ונשמע עד מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו וכו'. והנראה בבאור שני עניני האון הוא ההעבר שעבר על לא תגנב והלך וגנב נתנה לו תורה אופן תיקון החטא ע"י ונמכר בגינבתו אבל זה העבר משתלם עם המצב 11 עד כדי שאומר שיותר ניחא לי לחיות עם שפחה כנענית מלצאת לחירות ולחיות עם אשתו ושיאסר בשפחה כנענית נמצא הוא אומר אני רוצה ביותר אחריות ובמדרגה נעלית אלא שלום עלי נפשי ואני שבע רצון מהמצב הירוד שהתירה התורה לאדוני למסור לי שפחה ולהוליד ולדות שישארו לאדון והיינו דהפגם שלו הוא דוקא באון שאינו רוצה לשמוע 6 עוד על יתר חיובים ויתר אחריות ומדרגות נעלות אלא מסתפק במצב ירוד וזהו סתימת האון ולזה ירצע וכן כל אלו הטוענים אני רוצה להיות חסיד ובעל מעלה ות"ח גדול מספיק לי להיות שומר תורה ומצות כמצוה לי ואיני בעל מעלות ומדרגות ויצאתי ידי חובתי זהו סתימת האון שע"ז נאמר ירצע אנו ולהיפך זה ענין נעשה ונשמע ויתכן דעיקר ההדגשה במעלת נעשה ונשמע אינו במה שהקדימו לנעשה קודם לנשמע דרוצים לקיים אף מבלי שידעו החיובים על בורים אלא עיקר החדוש והמעלה הוא במה ושכא נשמע לאחר נעשה דכבר קיימו המצוה ועשו המוטל עליהם ומ"מ שואפים לשמוע עוד ולילך מעלה מעלה הן בכמות והן באיכות

1) חוקים
אלהיים

ברש"י: מגיד שאם לא היה נשוי מתחלה אין רבו מוסר לו שפחה כנענית להוליד ממנה עבדים.

נראה לומר בטעם הדבר, כי מי שכבר היה נשוי ישראלית ידע להבחין בין חיי המשפחה שעם האשה הישראלית, לבין מגוריו עם השפחה הכנענית, וממילא לא ימצא בשפחה קורת רוח, ולא יהיה כרוך אחריה.

אבל מי שעדיין לא היו לו אשה ובנים, אם יוכל רבו למסור לו שפחה כנענית, לא יחוש כלל כי לבן ישראל זו ירידה מכבודו להוליד בנים עבדים משפחה כנענית, כי עדיין לא למד להכיר את כבודה וטעמה של משפחה ישראלית, ויש לחשוש שיתרגל לחיות אתה ולא ירצה לעזבה. לכן מי שלא היו לו אשה ובנים בטרם נמכר לעבד, לא התירה לו התורה שפחה כנענית.

4
פרט
1271

Marriage involves both spiritual and physical elements. While the physical is the most immediate, unless the couple have spiritual harmony, their physical desire for each other will rapidly fade. A physical relationship without an emotional bond may be exciting at first, but without the emotional, the excitement rapidly vanishes. But, on a deeper level, even the emotional bond depends on the spiritual.

This is another reason that the bride and groom fast. By fasting, they show that they are not that closely bound to the physical. In Hebrew, the word for bread is *lechem* (לחם). This root is closely related to *lacham* (לחם) which means to wage war. Thus, a *milchamah* (מלחמה) is a war. Eating is seen as the battleground between the physical and the spiritual. A person may want to be totally spiritual, but as long as he must eat, he must contend with the physical. Only someone who could reach the spiritual heights of Moses when he received the Torah would be able to go without food for forty days.²⁰

The bride and groom thus fast to dissociate themselves from the physical. In this manner, they are better able to direct their consciousness toward the spiritual aspects of their marriage. (This in itself will serve to preserve the bond of love that exists between them.²¹)

5 Made in Heaven
Rav Aron Kaplan

הוא שיהא לאדם חבר שדעתו סומכת עליו שאינו נשמר ממנו לא במעשה ולא בדבור, ומגלה לו כל עניניו הטוב מהן והרע בלי שיחוש ממנו שיבואהו בכך בזיון לא אצלו ולא אצל זולתו, הרי כאשר יהיה לנפש בטחון באיזה אדם עד כדי כך יהיה לה נחת רב מאד בשיחתו וידידותו. ויתבר לדבר נעלה, הוא שתהיה כמיהת שניהם ומטרתם לענין אחד והוא עשיית הטוב, וירצה כל אחד מהם להעזר בחברו כדי להשיג

ואמרו וקנה לך חבר, אמרו בלשון קנייה ולא אמר עשה לך חבר, או התחבר לחברים³², וכיוצא בזה, הכוונה שראוי לאדם לקחת לעצמו חבר על כל פנים כדי שיוטבו בכך כל עניניו כמו שאמר אי חברותא אי מיתותא³³, ואם לא ימצאהו צריך להשתדל בכך, ואפילו ירכשהו³⁴ לחברות תחלה עד שיהא חבר, ולא

6 פה האש
אקרא 1:10

יחדל מלנהוג לפי רוחו עד שתחזוק חברותו כמו שאומרים אנשי המוסר אם התחברת אל תתחבר לפי דרכך³⁵ אלא התחבר לפי דרכו³⁵ של חברך, וכאשר תהא כוונת כל אחד מן התברים על פי צוואה זו הרי תהיה מטרת כל אחד מהם למלא רצון חברו, ונמצא שמטרת כולם לדבר אחד בלי ספק, וכמה נאה מאמר ארסטו "הידיד האחר הוא אתה"³⁶, והחברים³⁷ שלשה סוגים, חבר לתועלת, וחבר הנאה³⁸, וחבר לדבר נעלה. החבר לתועלת, הוא כגון חבנות שני השותפין וכחברות המלך וצבאו. אבל חבר הנאה הוא שני סוגים חבר תענוג, וחבר בטחון. חבר תענוג, הוא כחברות הזכרים לנקבות בנישואין³⁹ וכיוצא בזה, וחבר בטחון,

אותו הטוב לשניהם יחד, והוא החבר שצוה בקנייתו, והוא כגון חברות הרב לתלמיד והתלמיד לרב.

הרכבה מתני' י *שור שהוא מועד לבינו ואינו מועד לשאינו מינו מועד לאדם ואינו מועד לבהמה מועד לקטנים ואינו מועד לגדולים למין שהוא מועד לו משלם נזק שלם ולמין שאינו מועד לו משלם חצי נזק אמרו לפני ר' יהודה הרי הוא מועד בשבתות ואינו מועד בימות החול אמר להן בשבתות משלם נזק שלם וכימי' החול משלם חצי נזק מאימתי הוא תם משיחור בו שלשה ימי שבתות

היין סברין מיטר מאי טעמא דר' יודה מבין דו חמי לך לבושין נקיין עוד הוא משנה דעתיה:

7 וישלם קק' 1:10

8

איתא במסכת ברכות (ה, א) "יסורין ממרקין עוונותיו של אדם ק"ו משן ועין, מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם, עבד יוצא בהן לחירות, יסורין שממרקין כל גופו של אדם על-אחת-כמה-וכמה". יש לדקדק למה אמר "שן ועין", הרי די בשן או עין לחוד.

ביאר הגר"א, דהנה הטעם שהעבד יוצא לחירות בשן ועין, הוא משום שהעבדות באה מכח הקללה שקלל נח לבנו חם, ואמר לו "עבד עבדים יהיה לאחיו" (בראשית ט, כה). והנה שני דברים היו שם, האחד, "וירא חם אבי כנען" (שם, שם כב), שהוא בעין, והשני הוא "ויגד לשני אחיו בחוץ", שגמר הדבור הוא בשן. לפי זה היה מן הדין שהעבד לא יצא לחירות אלא בשן ועין יחדיו דוקא, אלא שהקב"ה עושה חסד שהעבד יוצא באחד מהן. אם-כן יסורין שממרקין כל ייפו על-אחת-כמה-וכמה,

כ"ד (9) כ"א י"ב כ"ד

מ"ל טמא דר' יהודה. דכ"י חזרה מימי שבת: מכיון דחמי לון וכו'. כלומר דמסתמא מה שהאז רגיל לנעו בשבתות ולא בימות החול הוא מחמת שרואה בני חרם לובשין מלבוש שבת מכובדן ונקיים וליט רגיל בזה ונפשה משנה מכה זה ומשתנה וטנה ירוחם קן איט תוצר לפיט קס לשבתות עד שראינו שחזר בשאשה שבתות וליט משתנה שד: 3

(10) כ"א י"ב כ"ד

כד. (א) ואל משה אמר וגו'. פרשה זו קודם עשרת הדברות בארבעה בסיון נאמרה לו. לשון 69 רש"י. ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם 70. לאתר מתן תורה נאמר לו כן. גם 71 אלו דבריו ז"ל. ואין הפרשיות באות כסדרן ולא כמשמען כלל. ועוד כתיב ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים 72, שהם המשפטים האלה הכתובים למעלה. שאמר בהם ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם 73, כי איננו נכון שיהיה על המשפטים שנצטוו בני נח 74, ושנאמרו להם במרה שכבר שמעו וידעו אותם. ולא יאמר ויספר אלא בחדשות אשר יגיד 75, וכבר היטיב לראות ר"א שפירש הענין כסדרו. ואמר כי עד הנה ספר הברית 76, והנה הפרשיות כלן באות כהוגן. כי אחר מתן תורה מיד בו ביום אמר השם אל משה כה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם 77, והתחיל לחזור ולהזהיר על ע"ג לא תעשון אתי 78, וצוה אותו ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. וכל המצות הבאות אחרי כן, והשלים באזהרת הע"ג שימצאו בארץ ובעובדיה ואמר לו: אתי 79 צוותך זה להם. עלה אל ה' אתה ואהרן, והזכירת 78 הפרשה כי משה עשה כמצות ה' ובא אל המחנה ויספר לעם את כל דברי ה' כאשר צוה אותו כה תאמר אל בני ישראל וגו' 79 ואת כל המשפטים כאשר צוהו ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם וקבלו הכל בשמחה ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה י

והרנאת דמים כמצואר ציממות דף מ"ז
ובכריתות דף ע' יעו"ש. והנה חסם צפ' יתרו
כתיב רק נעשה והכא כתיב נעשה ושמע.
והנרנאת דפירושא דנעשה הוא עשיית המלות,
ושמע פירושו קבלת הצרות, כמו שחג"ס
אונקלוס נעבד ונקבל, ולהכי צפ' יתרו
שמדבר מענין קבלת התורה היתה השאלה
רק אם רנוס לקבל התורה אם לא, להכי
כתיב רק נעשה לבד, אבל הכא שהמדובר

הוא לענין כניסתם בצרות כתיב גם נשמע,
דלענין זה אין די צמה שיעשו אותם צעתם,
רק לריכוס הם מעבשיו לקבל את דברי הצרות
בשבעת האלה שיהיו קשורים בהם וצאים
בצרות עליהם מעבשיו, ולכן כתיב בתחלת
הפרשה רק נעשה לחוד ר"ל שיעשו ככל אשר
16 יצו אותם [שצוה בכלל גם כניסתם לצרות
כמו שיבאר להלן], אבל אח"כ כשקרא
לפניהם את ספר הצרות ע"ז אמרו גם נשמע
ר"ל שמקבלים עליהם, שאת הצרות לרוך
לקבל כנ"ל, וכ"ה במכילתא הג"ל אמרו
מקבלים אנו עלינו, והיינו כמש"כ. והנה צפ'
יתרו כתיב רק נשמע הגיד לעם את דברי ד',
והכא כתיב ויספר לעם את כל דברי ד' ואת
כל המשפטים, ועיין במפרשים שזה קאי על

ואל משה אמר עלה אל ד'.
| יעו"ש בפירש"י שכתב וז"ל פרשה זו
נאמרה קודם עשרת הדברות כד'
בסיון נאמרה לו עלה עמ"ל, הנה מה שהלקחן
החורה לשתי פרשיות הפרשה והכא והפרשה
דנחש השלישי, נראה משום דבאמת שני
6 דברים נפרדים היו שם, הא' מעמד הר סיני
וקבלת התורה, ושנית שניכנסו לצרות,
ובדאיתא במכילתא פ' יתרו כיון שראה
שקבלו עליהן נטל הדם וזרק על העם א"ל
הרי אתם קשורים ענובים ותפוסים מחר
צואו וקבלו עליכם את כל המלות ע"כ, ה"נ
דמתחלה נכנסו לצרות ונעשו קשורים ענובים
ותפוסים, וציוס שאחריו היתה קבלת התורה,
וגם לדורות איכא אזהרה מיוחדת שלא
לשכוח מעמד הר סיני כדכתיב פן תשכח
16 את הדברים אשר ראו עיניך וגו', ולדעת
הרמב"ן צ"ח"ה הוא זה מלוא מיוחדת כמצואר
במ"ה שבוסיף מלוא צ' יעו"ש, וכ"ה בפירושו
ע"ה"ה פ' ואתחנן יעו"ש, וכל הנאמר צפ'
נחש השלישי כ"ז הוא בכלל מעמד הר סיני,
24 ונאמרה צה אזהרה זו שלא נשכח אותה,
והכא צפ' משפטים מדבר מענין כניסתם
לצרות, ולמדון אנו ממנה לדורות לענין גירות

(11) כ"א י"ב כ"ד

(12) פ e

1 פרשת ואלה המשפטים שנאמרה מתחלה שם, והיינו דמשה בעלותו להר סיני לטוב לאמר לעם דברים ומשפטים, והדברים הם שנאמרו צפ' יתרו כה תאמר וגו' דמסוים זה אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל, והמשפטים הם פרשת משפטים כולה, [וי"ל דזכו פירושא דואלה המשפטים, מוכב על אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל, ע"ז מסוים ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם, כי אין לזה המשך עם פרשת מוצא אדמה שנאמרה לאחר מ"ת], והמשפטים הולרכו רק לקבלת הצרות שצריך לאמר מקל מלכות קלות ומקל מלכות חמורות כדאיתא ציצמות דף מ"ז יט"ש, אבל בשביל קבלת החורה לא הי' צורך רק באמירת הדברים של כה תאמר וגו' לצד, ולהכי צפ' יתרו שמדבר מענין קבלת החורה כתיב רק וישם לפניכם את כל הדברים האלה, דהיינו פ' כה תאמר וגו' לצד, אבל הכא שמדבר

מענין כניסתם לצרות כתיבו גם המשפטים, שגם הם הולרכו לקבלת הצרות. וכו' שהפסיקה תורה באמצע צפרשת ואלה המשפטים צין הפרשה של צחדש השלישי והפרשה של ואל משה אמר, אף שהיו שתיבן בזמן אחד כמו שפירש"י, דכראשונה מדברת מענין מעמד הר סיני וקבלת החורה, ש"ע"ז לא הולרכה אמירת המשפטים, והשני מדברת מענין כניסתם לצרות, ש"ע"ז נאמרה פרשה זו ששים לפניכם אלה המשפטים קודם כניסתם לצרות. ועיין ברמב"ן פ' יתרו על פסוק וישם לפניכם וגו' ודוק.

(13) אקו (כס) פ הכלה

... (יח) ויבא. ויעל אל ההר. הקעט מו ויזע ההר ששם הכבוד : ויהי חשה בהר. שלא ירד וכתוב על אלה הארבעים יום להם לא אכלתי ומים לא שתיתי. וזה פלא גדול לא יהיה כמוהו לפניו : הסלת פרשת משפטים

(14) הרה' אקו (כס) (דאורי' גב' ה)

ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם... לכאורה קשה, אם משה יעלה על ההר הרי יהיה שם, למה איפוא ההדגשה "והיה שם"? — אולם מכאן ראייה שאפילו המתאמץ ומטפס ועולה על הפיסגה, יכול אמנם להגיע אליה, אולם לא להיות שם. הוא עומד אמנם על ההר, אבל ראשו נתון במקום אחר. העיקר אינה העלייה אלא להיות שם, בפועל ממש, ורק שם, ולא להיות למעלה ולמטה בבת אחת.

בשם רבי מ"מ מקוצץ